

УДК 347.9

Сеник П. Р., к. ю. н., асистент кафедри адміністративного та фінансового права, Львівський національний університет імені І. Франка, м. Львів.

ПРОБЛЕМИ ДІЄЗДАТНОСТІ У ПРАВОВІДНОСИНАХ І ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ (СПРАВ) В СУДОВОМУ ТА ПОЗАСУДОВОМУ ПОРЯДКУ

Анотація. У статті розглядаються проблеми, що виникають чи потенційно можуть виникнути з визначенням об'єму дієздатності фізичної особи як учасника правовідносин при виконанні своїх службових обов'язків нотаріусами, посадовими особами органів місцевого самоврядування, посадовими особами органів виконавчої влади іншими посадовими (службовими) особами уповноваженими: приймати індивідуальні акти, надавати адміністративні послуги, укладати адміністративні угоди та посвідчувати правочини. Розглядаються недоліки, які містяться в діючому адміністративному та цивільному законодавстві, що регулює процедуру прийняття індивідуальних актів, надання адміністративних послуг, укладання адміністративних договорів та посвідчення правочинів, щодо визначенням об'єму дієздатності фізичної особи, як учасника цієї процедури. За результатами дослідження автор пропонує створення «Єдиного реєстру недієздатних осіб та осіб цивільну дієздатність яких обмежено», а також «Реєстру осіб фізичний чи психологічний стан яких може вплинути на їх здатність усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними», які б сприяли покращенню процедури прийняття індивідуальних актів, надання адміністративних послуг, посвідчування правочинів, а також зменшення навантаження на судову гілку влади, щодо розгляду справ що пов'язані з скасуванням правочинів у цивільних спорах, заповітів у спадкових справах та адміністративних справ щодо прийняття індивідуальних актів, надання адміністративних послуг і укладання адміністративних договорів.

Ключові слова: дієздатність, індивідуальний адміністративний акт, адміністративна послуга, адміністративний договір, нотаріус, органи публічної адміністрації.

Senyk P. R., Candidate of jurisprudence, assistant of the department of administrative and financial law of Lviv national Ivan Franko University, Lviv.

PROBLEMS OF LEGAL CAPACITY IN THE LEGAL RELATIONS AND ITS SENSE FOR OPTIMIZATION CASES DEALING BY COURT AND EXTRAJUDICIAL PROCEDURE.

Annotation. The article deals with problems arising or potentially arising in connection with definition of the scope of legal capacity of a person. In such relation a person is as a participant of relations during performance official duties by notaries, officials of local self-government bodies, officials of executive authorities and other official persons, who are authorized to adopt individual acts, to provide administrative services, to execute administrative agreements and to certify legal actions. The author analyzes shortfalls on definition of the scope of legal capacity of a person as a participant of legal relations, that contains in administrative and civil legislation, that regulate procedure of individual acts adoption, of administrative services provision, of administrative agreements and of acts legalization. As a result of the research the author suggests to create the Unified register of invalid people and people with limited capacity and the Unified register of people, whose physical or psychological state may affect their ability to understand and manage the significance of their actions. According to the authors position these registers would help to improve the procedure for the adoption of individual acts, the provision of administrative services, the legalization of act, as well as the reduction of the burden on the judicial branch on consideration cases related to the cancellation of civil disputes, wills in inheritance and administrative cases for the adoption of individual acts, the provision of administrative services and the conclusion of administrative contracts.

Key words: capacity, individual administrative act, administrative service, administrative contract, notary, bodies of public administration.

JEL: K 40.

DOI: <https://doi.org/10.36477/2616-7611-2019-08-22>

Постановка проблеми. Формування громадянського суспільства та розбудова України як правової, демократичної, соціальної держави пов'язані із зміцненням законності, підвищеною увагою з боку держави до забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Однією з ознак правової держави є визнання і забезпечення права на вільне набуття та припинення майнових і немайнових прав, а також права на судовий захист порушених прав, свобод та законних інтересів. Одним з складових і невід'ємних етапів процедури набуття та припинення майнових і немайнових прав є перевірка дієздатності фізичної особи, що є учасником правовідносин.

В даний час йде активне реформування публічної адміністрації дедалі ширшої сфери застосування набувають інститути індивідуального акту, адміністративного договору та адміністративної послуги. Важливе значення для правильного їх функціонування має здатність особи своїми діями створювати для себе обов'язки, розуміти значення покладених на неї обов'язків, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання. Тому варто виявити, як саме законодавство України регулює повноваження та які надає можливості органам публічної адміністрації для

встановлення об'єму дієздатності особи (здатності особи своїми діями створювати для себе обов'язки, розуміти значення покладених на неї обов'язків, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання), що є суб'єктом правовідносин, при виконанні наданих цим органам повноважень.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичною основою дослідження стали публікації провідних науковців, зокрема О. В. Дзери, В. М. Самойленка, Н. С. Кузнецової, Я. М. Шевченка, Д. В. Бобрової та ін.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення основних проблеми, що виникають у договірних та інших правовідносинах адміністративного і цивільного права при встановленні дієздатності фізичної особи нотаріусами, посадовими особами органу місцевого самоврядування, посадовими особами органів виконавчої влади, іншими посадовими (службовими) особами уповноваженими: виносити індивідуальні акти, надавати адміністративні послуги, посвідчувати правочини.

Виклад основного матеріалу. Договірні відносини займають одне з провідних місць у системі правовідносин, що виникають між членами суспільства. Визнаючи це держава приділяє багато уваги регулюванню не лише безпосередньо договірних відносин, але й правовідносин що передують укладенню договору (правочину) і виникають після його укладення між сторонами договору (правочину) і третіми особами.

Статтею 202 Цивільного кодексу України визначається, що правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Правочини можуть бути односторонніми та дво- чи багатосторонніми (договори).

Згідно зі статтею 626 Цивільного кодексу України, договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Договір є одностороннім, якщо одна сторона бере на себе обов'язок перед другою стороною вчинити певні дії або утриматися від них, а друга сторона наділяється лише правом вимоги, без виникнення зустрічного обов'язку щодо першої сторони.

Відповідно до п. 16 ч. 1 статті 4 Кодексу адміністративного судочинства, адміністративний договір це спільний правовий акт суб'єктів владних повноважень або правовий акт за участю суб'єкта владних повноважень та іншої особи, що ґрунтується на їх волеузгодженні, має форму договору, угоди, протоколу, меморандуму тощо, визначає взаємні права та обов'язки його учасників у публічно-правовій сфері і укладається на підставі закону: для розмежування компетенції чи визначення порядку взаємодії між суб'єктами владних повноважень; для делегування публічно-владних управлінських функцій; для перерозподілу або об'єднання бюджетних коштів у випадках, визначених законом; замість видання індивідуального акта; для врегулювання питань надання адміністративних послуг.

Конкретизуючи вищезазначене визначення «адміністративного договору» до тематики даної статті ми можемо зробити висновок що адміністративний договір з фізичною особою укладається замість видання

індивідуального акта або для врегулювання питань надання адміністративних послуг.

Пунктом 19 частини 1 статті 4 Кодексу адміністративного судочинства визначається індивідуальний акт це акт (рішення) суб'єкта владних повноважень, виданий (прийняте) на виконання владних управлінських функцій або в порядку надання адміністративних послуг, який стосується прав або інтересів визначеної в акті особи або осіб, та дія якого вичерпується його виконанням або має визначений строк.

Відповідно до п. 1. ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адміністративні послуги», адміністративна послуга це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону.

Аналізуючи вищезазначені статті ми приходимо до висновку, що як цивільно-правовий договір так і адміністративний договір спрямовані на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків сторін, або однієї зі сторін договору.

Зовсім відособлено законодавець виділяє такий вид правочину як заповіт, визначення якого зазначене в статті 1233 Цивільного кодексу України. Заповітом є особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті.

Проте не залежно від того який саме вид правочину укладається для всіх них притаманна одна спільна риса - це волевиявлення принаймні однієї зі сторін правочину.

Для чинності правочину є необхідним додержання загальних вимог які передбачені стаття 203 Цивільного кодексу України, зокрема таких:

- особа, яка вчиняє правочин, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності.
- волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі.

Схожа вимога міститься в статті 1234 Цивільного кодексу України, а саме, право на заповіт має фізична особа з повною цивільною дієздатністю.

Таким чином законодавець закріпив в цивільному законодавстві принцип укладення договорів лише дієздатними особами, або особами, які з тих чи інших причин, не наділені повною цивільною дієздатністю, в межах їх цивільної дієздатності.

У разі недотримання вищезазначеного принципу укладення договорів лише дієздатними особами, або особами, які з тих чи інших причин, не наділені повною цивільною дієздатністю, в межах їх цивільної дієздатності тягне за собою наслідки передбачені статтями 215, 223, 225 та 226 Цивільного кодексу України, а саме визнання договору недійсним та реституція.

Що ж стосується законодавства що регулює сферу укладення адміністративних договорів, прийняття індивідуальних актів (в частині його виконання), надання адміністративних послуг (в частині отримання

адміністративної послуги) то в цих нормативно-правових актах взагалі відсутні застереження щодо обсягу дієздатності фізичних осіб. Ця обставина несе потенційну загрозу неналежного виконання, або прямого порушення норм діючого законодавства, за яке передбачено адміністративну чи кримінальну відповідальність, недієздатними чи обмежено дієздатними фізичними особами.

Так ст. 20 «Неосудність» Кодексу України про адміністративні правопорушення, передбачено, що не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності була в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану.

Більш широко питання дієздатності (осудності) фізичних осіб розглядається в Кримінальному кодексі України.

Так частиною 2 статті 19 «Осудність» Кримінального кодексу України, передбачено, що не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка під час вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого цим Кодексом, перебувала в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки.

Статтею 20 «Обмежена осудність» Кримінального кодексу України, передбачено, що підлягає кримінальній відповідальності особа, визнана судом обмежено осудною, тобто така, яка під час вчинення злочину, через наявний у неї психічний розлад, не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними.

У відповідності до ст. 10 Кодексу України про адміністративні правопорушення, адміністративне правопорушення визнається вчиненим умисно, коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків.

Відповідно до ст. 11 Кодексу України про адміністративні правопорушення, адміністративне правопорушення визнається вчиненим з необережності, коли особа, яка його вчинила, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити.

Згідно ч. 1 ст. 19 Кримінального кодексу України, осудною визнається особа, яка під час вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними.

Поняття цивільної дієздатності зазначено в статті 30 Цивільного кодексу України. Цивільною дієздатністю фізичної особи є її здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання.

Тобто цивільну дієздатність має фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними.

Таким чином хоча поняття «дієздатності» і «осудності» не є тотожними поняттями проте для них спільним є здатність фізичної особи усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними.

Повну цивільну дієздатність фізична особа, набуває при досягненню нею вісімнадцяти річного віку, тобто повноліття. Це правило закріплене статтею 34 Цивільного кодексу України.

Адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку. Це правило закріплене статтею 12 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося шістнадцять років. Це правило закріплене статтею 22 Кримінального кодексу України.

Таким чином особа, яка досягла певного, передбаченого відповідним законодавством, віку вона за загальним правилом набуває цивільної дієздатності та осудності.

Проте цивільна дієздатність фізичної особи може бути обмежена чи особа може бути повністю позбавлена цивільної дієздатності судом за умов настання обставин передбачених статтями 36 і 39 Цивільного кодексу України, з наслідками передбаченими статтями 37 і 41 Цивільного кодексу України, а саме:

- фізична особа, цивільна дієздатність якої обмежена, може самостійно вчиняти лише дрібні побутові правочини. Правочини щодо розпорядження майном та інші правочини, що виходять за межі дрібних побутових, вчиняються особою, цивільна дієздатність якої обмежена, за згодою піклувальника. Особа, цивільна дієздатність якої обмежена, самостійно несе відповідальність за порушення нею договору, укладеного за згодою піклувальника, та за шкоду, що завдана нею іншій особі.

- недієздатна фізична особа не має права вчиняти будь-якого правочину. Правочини від імені недієздатної фізичної особи та в її інтересах вчиняє її опікун. Відповідальність за шкоду, завдану недієздатною фізичною особою, несе її опікун.

Законодавством, статтею 225 Цивільного кодексу України, окремо визначено наслідки вчинення правочину дієздатною фізичною особою, яка у момент його вчинення не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними. Особливістю яка впливає з цієї норми є те що особа яка не визнана судом недієздатною чи обмежено дієздатною, під впливом ліків, алкоголю, наркотичних чи психотропних речовин, а також важких психічних розладів не може усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними. З цією нормою також кореспондує визнання заповіту недійсним якщо судом буде встановлено, що волевиявлення заповідача не було вільним і не відповідало його волі (ст. 1257 ЦК України). Як вже було зазначено вище, схожі вимоги до усвідомлення особою значення своїх дій та здатністю керувати ними

містяться у нормах Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення що стосуються осудності особи.

В правочинах (індивідуальних актах; адміністративних послугах), що передбачають звичайну письмову форму чи взагалі обмежуються усною формою, здійснити перевірку обсягу дієздатності особи що виступає стороною правочину (суб'єктом щодо якого прийнято індивідуальний акт; особою якій надається адміністративна послуга) є неможливим, по причині відсутності в органі публічної адміністрації (в тому числі суб'єкта делегованих повноважень) повноважень здійснювати таку перевірку.

Такими суб'єктами публічної адміністрації (делегованих повноважень) згідно статей 209, 1248, 1251, 1252 Цивільного кодексу України, Закону України «Про адміністративні послуги», інших нормативно-правових актів є нотаріуси, посадові особи органу місцевого самоврядування, посадові особи органів виконавчої влади інші посадові (службові) особи уповноважені: виносити індивідуальні акти, надавати адміністративні послуги, посвідчувати правочини. Ці особи посвідчують (вносять, надають) лише ті правочини (індивідуальні акти; адміністративні послуги), обов'язковість нотаріального посвідчення (прийняття, надання) яких прямо передбачена законом або договором.

Системний аналіз чинного законодавства України, судової та нотаріальної практики щодо укладення (прийняття, надання), виконання й розірвання спадкового договору та інших правочинів (індивідуальних актів; адміністративних послуг), щодо яких обов'язковою умовою є нотаріальне посвідчення (прийняття індивідуальних актів, надання адміністративних послуг), надає підстави виокремити таку проблему як недосконалість процедури встановлення обсягу дієздатності особи що виступає стороною правочину (суб'єктом щодо якого прийнято індивідуальний акт; особою якій надається адміністративна послуга).

Розглянемо це питання на прикладі нотаріального посвідчення угоди.

Згідно з п. 1 глави 4 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого Наказом Міністерства юстиції України 22.02.2012 № 296/5, дієздатність громадянина, що звернувся за вчиненням нотаріальної дії, перевіряється нотаріусом на підставі наданих документів, передбачених статтею 43 Закону України «Про нотаріат», що підтверджують його вік, а також на підставі переконаності нотаріуса в результаті проведеної розмови та роз'яснення наслідків вчинення нотаріальної дії у здатності цієї особи усвідомлювати значення цієї нотаріальної дії, її наслідків та змісту роз'яснень нотаріуса, а також відповідності волі і волевиявлення особи щодо вчинення нотаріальної дії.

Відповідно до ст. 43 Закону України «Про нотаріат», встановлення особи здійснюється за паспортом громадянина України або за іншими документами, які унеможливають виникнення будь-яких сумнівів щодо особи громадянина, який звернувся за вчиненням нотаріальної дії (паспорт громадянина України, паспорт громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичний чи службовий паспорт, посвідчення особи моряка,

посвідчення члена екіпажу, посвідка на проживання особи, яка мешкає в Україні, національний паспорт іноземця або документ, що його замінює, посвідчення інваліда чи учасника Великої Вітчизняної війни, посвідчення, видане за місцем роботи фізичної особи). Посвідчення водія, особи моряка, інваліда чи учасника Великої Вітчизняної війни, посвідчення, видане за місцем роботи фізичної особи, не можуть бути використані громадянином України для встановлення його особи під час укладення правочинів.

Таким чином встановлення нотаріусом (особою уповноваженою посвідчувати правочини) дієздатності громадянина здійснюється шляхом перевірки документів, що підтверджують його особу і не можуть вказувати про наявність чи відсутність в особи психічних захворювань і як наслідок можливість усвідомлення нею значення своїх дій. Ще однією перевіркою цивільної дієздатності особи вищезазначені нормативно-правові акти визначають переконаність нотаріуса (особи уповноваженої посвідчувати правочини) в результаті проведеної розмови та роз'яснення наслідків вчинення нотаріальної дії у здатності цієї особи усвідомлювати значення цієї нотаріальної дії, її наслідків та змісту роз'яснень нотаріуса, а також відповідності волі і волевиявлення особи щодо вчинення нотаріальної дії.

Отже для перевірки цивільної дієздатності особи що виступає стороною правочину, особа уповноважена посвідчувати правочини зобов'язана володіти спеціальними знаннями в галузі психіатрії, тобто мати відповідну освіту, що згідно чинного законодавства не вимагається для вчинення нотаріальних дій.

У разі наявності сумнівів щодо обсягу цивільної дієздатності фізичної особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії, нотаріус (особа уповноважена посвідчувати правочини) зобов'язаний звернутися до органу опіки та піклування за місцем проживання відповідної фізичної особи для встановлення факту відсутності опіки або піклування над такою фізичною особою.

Такі дії нотаріуса (особи уповноваженої посвідчувати правочини) мають сенс лише при визнанні особи недієздатною чи обмежено дієздатною судом. Окрім того такі дії нотаріуса (особи уповноваженої посвідчувати правочини) мають певні об'єктивні обмеження, а саме:

- в разі коли обставини за яких вчинення нотаріальних потребує оперативності (наприклад коли особа перебуває при смерті, терміновість угоди і т.д. і т.і.) надіслання такого запиту нотаріусом (особою уповноваженою посвідчувати правочини) може бути недоречним і безперспективним.

- складність отримання інформації, щодо цивільної дієздатності особи при перебуванні особи за межами держави, у відкритому морі чи у місці з яким ускладнений будь-який вид зв'язку (наприклад північний чи південний полюси планети).

Тому такі звернення до органу опіки та піклування хоч і передбачені відповідними нормативно-правовими актами, проте фактично не відбуваються, а особи уповноважені посвідчувати правочини визначають

об'єм цивільної дієздатності особи що є стороною у правочині за власним переконанням.

Проте існує чимало випадків коли особа що виступає стороною правочину (суб'єктом щодо якого прийнято індивідуальний акт; особою якій надається адміністративна послуга):

- хворіє на важкі психічні захворювання діагностовані лікарями;
- перебуває на обліку в наркологічному диспансері;
- хворіє на важкі захворювання що супроводжуються сильними болями і їй за рекомендацією лікарів вводять препарати групи морфінів;
- має інші вади, що перешкоджають їй адекватно сприймати навколишню дійсність.

Дієздатність (осудність) таких осіб не обмежена судом проте вищезазначені особливості можуть впливати на їх можливість розуміти значення своїх дій і керувати ними. Інформація про таких осіб містить ознаки лікарської таємниці і тому до неї доступ обмежений.

Підсумовуючи вищенаведене можна виділити наступні проблеми, пов'язанні з визначенням обсяг дієздатності (осудності) особи, які виникають при укладенні правочинів, що підлягають обов'язковому посвідченню, укладенні адміністративних договорів (прийнятті індивідуальних актів, наданні адміністративних послуг):

- Особи уповноважені посвідчувати правочини, укладати адміністративні договори (вносити індивідуальні акти, надавати адміністративні послуги) визначають обсяг дієздатності особи що є стороною у правочині (суб'єктом щодо якого прийнято індивідуальний акт; особою якій надається адміністративна послуга), за допомогою документів що посвідчують особу та власного переконання, за результатами проведеної розмови та роз'яснення наслідків вчинення дії, у здатності цієї особи усвідомлювати значення своїх дій і керувати ними. Така перевірка не може бути об'єктивною по причині відсутності в осіб уповноважених здійснювати нотаріальні дії (вносити індивідуальні акти, надавати адміністративні послуги) спеціальної професійної підготовки в галузі психіатрії.

- Для отримання особою уповноваженою посвідчувати правочини інформації про наявність обмеження судом цивільної дієздатності особи що є стороною у правочині необхідно надсилати запит до органу опіки та піклування що фактично є малоефективним по причині затягування процесу укладання правочину, що в більшості випадків є неприпустимим для осіб що є сторонами у правочині.

- Відсутності у суб'єктів уповноважених вносити індивідуальні акти, надавати адміністративні послуги повноважень, щодо здійснення перевірки дієздатності особи що є: суб'єктом щодо якого прийнято індивідуальний акт; особою якій надається адміністративна послуга.

- Фактична відсутність нормативного-правового визначення і закріплення процедури перевірки особою уповноваженою посвідчувати правочини (вносити індивідуальні акти, надавати адміністративні послуги) обставин, які можуть вплинути на здатність особи усвідомлювати значення

своїх дій та керувати ними, таких як вживання алкоголю, наркотичних чи психотропних речовин та ліків що впливають на розумову діяльність особи, а також наявність важких психічних розладів.

Наявність вищезазначених проблем прослідковується у практиці розгляду судами справ про визнання судами правочинів недійсними, значна частина яких припадає на визнання правочинів недійсними з причин неспроможності однієї зі сторін усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними. Частковим вирішенням цих проблем могло б слугувати створення «Єдиного реєстру недієздатних осіб та осіб цивільну дієздатність яких обмежено», а також «Реєстру осіб фізичний чи психологічний стан яких може вплинути на їх здатність усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними».

Запровадження вищезазначених реєстрів з наданням доступу до них особам уповноваженим здійснювати нотаріальні дії (вносити індивідуальні акти, надавати адміністративні послуги) дозволить пришвидшити отримання інформації про наявність обставин що можуть вплинути на чинність правочину (виконання індивідуального акту, отримання та/або використання адміністративної послуги).

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — №№35-37. — Ст. 446 (зі змінами).
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — №№ 40-44. — Ст. 356 (зі змінами).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. — 1984. — додаток до № 51. — Ст.1122 (зі змінами).
4. Про нотаріат : Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 39. — Ст. 383.
5. Про адміністративні послуги : Закон України від 6 вересня 2012 року // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 32. — Ст.409.
6. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : Наказ Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012р. № 296/5 [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#n19>
7. Про затвердження Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України : Наказ Міністерства юстиції України від 27 грудня 2004р. № 142/5/310 [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04>
8. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування : Наказ Міністерства юстиції України від 11 листопада 2011р. № 3306/5 [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#n46>

References:

1. Kodeks administratyvnogo sudochynstva Ukrainy vid 6 lypnia 2005 roku // Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy. — 2005. — №№35-37. — St. 446 (zi zminamy ta dopovnenniamy)/
2. Cyvilnyj kodeks Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku // Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy. — 2003. — №№ 40-44. — St. 356 (zi zminamy ta dopovnenniamy)
3. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia vid 7 grudnia 1984 roku // Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainskoi RSR. — 1984. — dodatok do № 51. — St.1122 (zi zminamy ta dopovnenniamy)
4. Pro notariat : Zakon Ukrainy vid 2 veresnia 1993 roku № 3425-XII // Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy. — 1993. — № 39. — St. 383.
5. Pro administratyvni poslugy : Zakon Ukrainy vid 6 veresnia 2012 roku // Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy. — 2013. — № 32. — St.409.
6. Pro zatverdgenia Poriatku vchynennia notarialnyh dij notariusamy Ukrainy : Nakaz Ministerstva iustycii Ukrainy vid 22 liutogo 2012 roku № 296/5 [Elektronnyj resurs] : Regym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#n19>
7. Pro zatverdgenia Pologennia pro poriadok vchynennia notarialnyh dij v dyplomatychnuh predstavnyctvah ta konsulskyh ustanovah Ukrainy : Nakaz Ministerstva iustycii Ukrainy vid 27 grudnia 2004 roku № 142/5/310 [Elektronnyj resurs] : Regym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04>
8. Pro zatverdgenia Poriatku vchynennia notarialnyh dij posadovymy osobamy organiv miscevogo samovriaduvannia : Nakaz Ministerstva iustycii Ukrainy vid 11 lystopada 2011 roku № 3306/5 [Elektronnyj resurs] : Regym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#n46>